

Könyvtári trendjelentések 12.

KÖNYVTÁRI PÉNZÜGYEK

2015–2020

TARTALOM

Bevezetés	1
Módszertani megjegyzések	1
A könyvtárak összes bevétele és kiadása	2
A könyvtárak főbb bevételi forrásai és kiadási céljai	5
Állománygyarapításra fordított kiadások	6
Személyi juttatásokra fordított kiadások	7

BEVEZETÉS

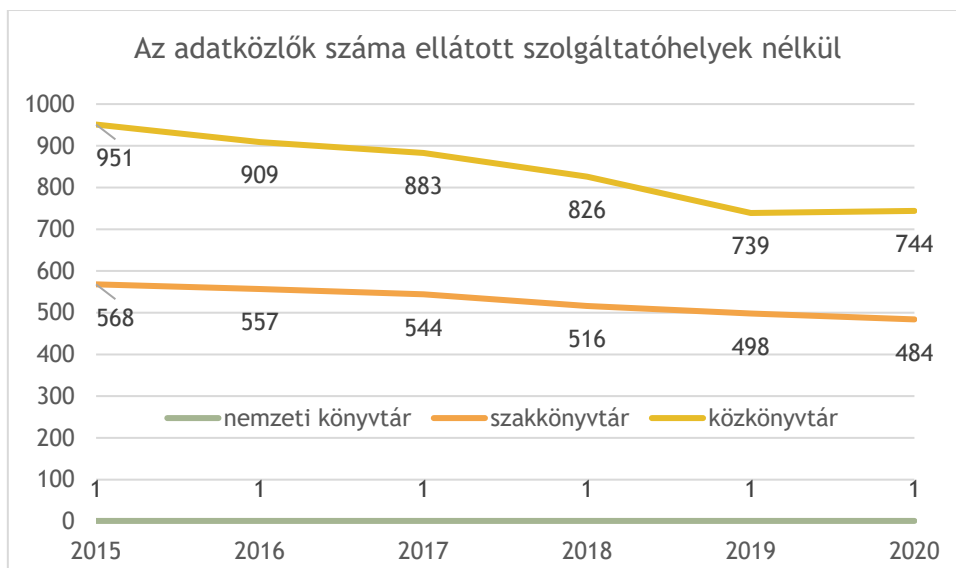
A Könyvtári pénzügyek című riportban az országos könyvtári statisztika adatai alapján mutatjuk be a Magyarországon működő könyvtárak, illetve könyvtári szolgáltatási pontok bevételeinek és kiadásainak alakulását a 2015 és 2020 közötti időszakra vonatkozóan. A riport négy témakörben mutatja be a magyarországi könyvtárak pénzügyeire vonatkozó trendeket:

1. a könyvtárak összes bevétele és kiadása,
2. a könyvtárak főbb bevételi forrásai és kiadási céljai,
3. állománygyarapításra fordított kiadások,
4. személyi juttatásokra fordított kiadások.

MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK

A statisztikai adatlap pénzügyi tábláját 2014 óta az ellátott szolgáltatóhelyek mellett a tag- és fiókkönyvtáraknak sem kell kitölteniük, és ezért döntő többségük a gyakorlatban sem szolgáltatott adatokat. Az ilyen könyvtári szolgáltatási pontok 2015–2020-as rekordjain a

tévesen vagy duplán megadott adatokat a harmonizált idősoros állományból töröltük. Azonban a tag- és fiókkönyvtárak pénzügyi adatait, az ellátott szolgáltatóhelyekétől eltérően, a központi könyvtár adatlapja elvileg tartalmazza. Jelen pénzügyi riportban ezért nem szerepelnek a KSZR keretében ellátott szolgáltatóhelyek, azonban a megyei, fővárosi és városi könyvtárak fiókkönyvtárait, valamint az ellátó könyvtári adatlapokat az elemszámok, és így az átlagok számításakor figyelembe vesszük. A fentiek következtében jelen pénzügyi riport a 2020-as évre vonatkozóan 1229 darab könyvtári szolgáltatási pont adatain alapul. Ez az érték a 2019-es év darabszámával nagyjából megegyezik, azonban jóval kevesebb, mint a 2015-ös 1520 darab (1. ábra). Az elmúlt hat év csökkenő tendenciájának két legfőbb oka a szakkönyvtárak számának csökkenése, illetve a közkönyvtárak KSZR-be integrálódásának folytatódása (lásd Könyvtári helyzetkép 2. - Könyvtári hálózat). A bevételek és kiadások évenkénti változásainak értelmezésekor tehát mindenképpen figyelembe kell venni, hogy a könyvtári szolgáltatási pontok számának változása jelentős hatást gyakorol az értékösszegekre, azonban az átlagokra kisebb hatással van.

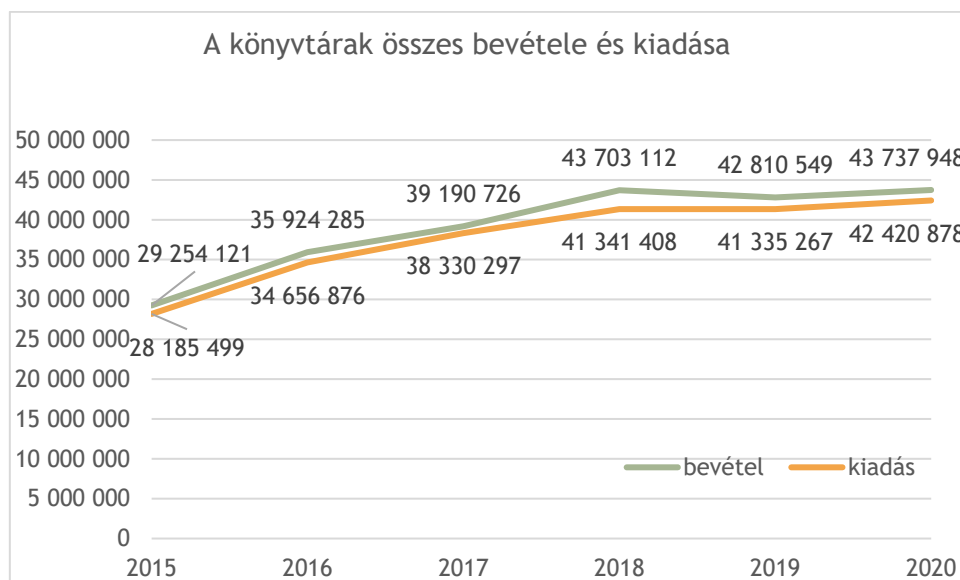

1. ábra. Az adatközlők száma ellátott szolgáltatóhelyek nélkül

A KÖNYVTÁRAK ÖSSZES BEVÉTELE ÉS KIADÁSA

A vizsgált könyvtárak együttes bevételeinek összege a 2015-ös 29 254 121 000 forintról 49,5 százalékkal, 43 737 948 000 forintra

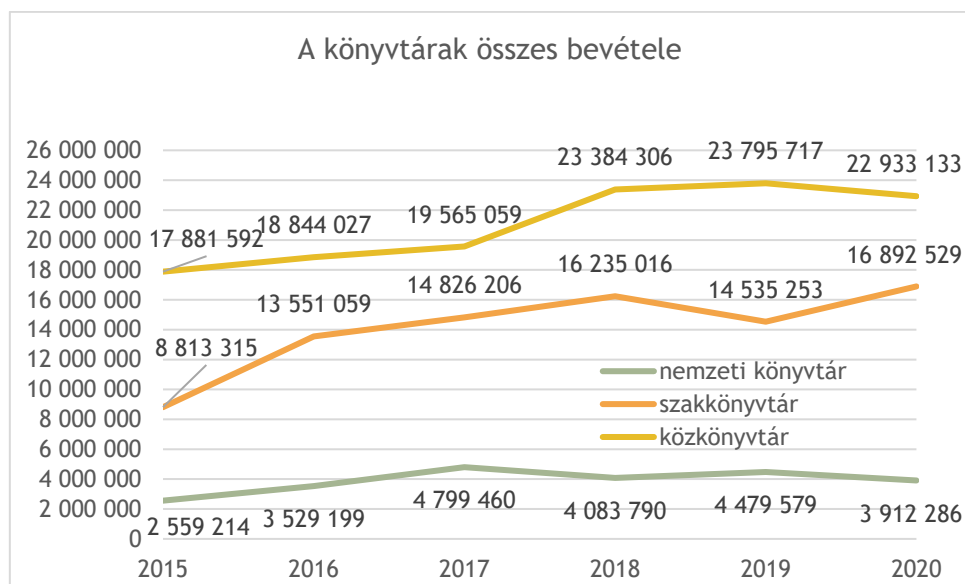
emelkedett 2020-ra. A bevételek növekedése 2015 és 2018 között dinamikusabb volt, 2018 óta inkább stagnálás figyelhető meg. A kiadások összegének tendenciája hasonlóan alakult, 28 185 499 000 forintra emelkedett a vizsgált időszakban (2. ábra).

2. ábra. A könyvtárak összes bevétele és kiadása

A bevételek nagyságrendjét tekintve a vizsgált könyvtárak között a legnagyobb súlyt a közkönyvtárak képviselik, amelyek 2020-ban együttesen 23 milliárd forintos forráshoz jutottak. A főbb könyvtártípusok közül a második legnagyobb összeg a

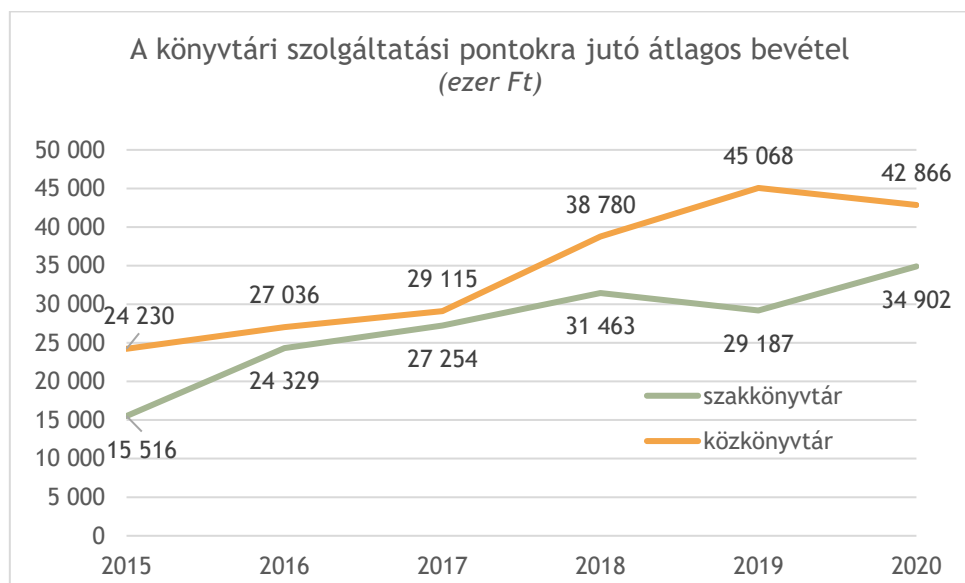
szakkönyvtárakhoz került, amelyek 2020-ban 17 milliárd forintos összegből gazdálkodhattak, míg a nemzeti könyvtár 4 milliárdos támogatást kapott. A bevételek mindhárom könyvtártípusban jelentősen emelkedtek 2015-höz képest (3. ábra).

3. ábra. A könyvtárak összes bevétele főbb könyvtártípusok szerint

Az egyes könyvtári szolgáltatási pontokra jutó átlagos bevételek esetében szintén egy erőteljesen emelkedő tendencia figyelhető meg a vizsgált időszakban. A szakkönyvtári szolgáltatási pontokra jutó átlagos bevétel a

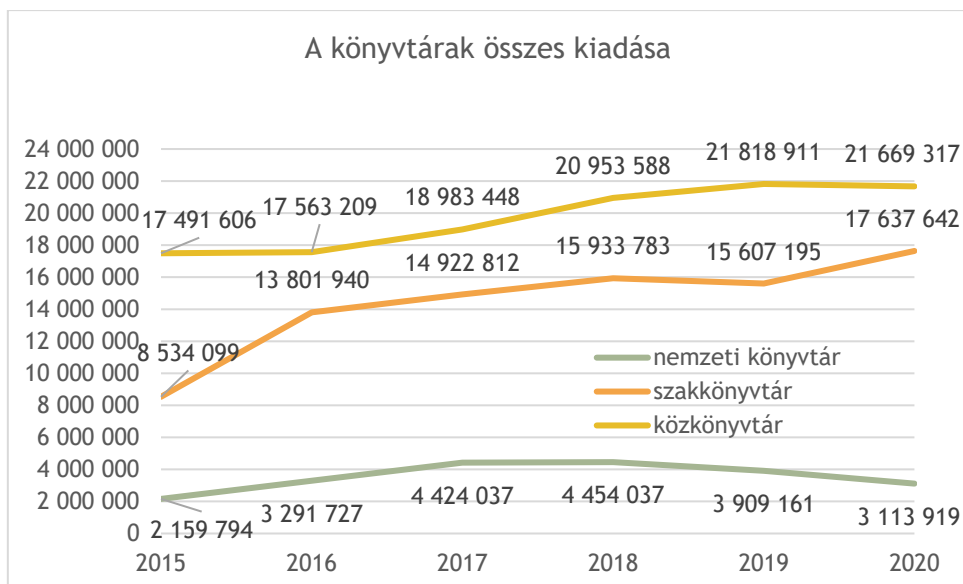
2015-ös 24 230 000 forintról 42 866 000 forintra, míg a közkönyvtáraké 15 516 000 forintról 34 902 000 forintra emelkedett 2020-ra (4. ábra).

4. ábra. A könyvtári szolgáltatási pontokra jutó átlagos bevétel főbb könyvtártípusok szerint

A kiadások nagyságrendjét tekintve is azonos sorrend figyelhető meg, mint amit a bevételek esetében már láttunk. A legnagyobb súlyt a közkönyvtárak képviselik, majd a szakkönyvtárak és a nemzeti könyvtár következik. A könyvtárak kiadásai mindhárom fő könyvtártípusban követték a bevételek emelkedés-

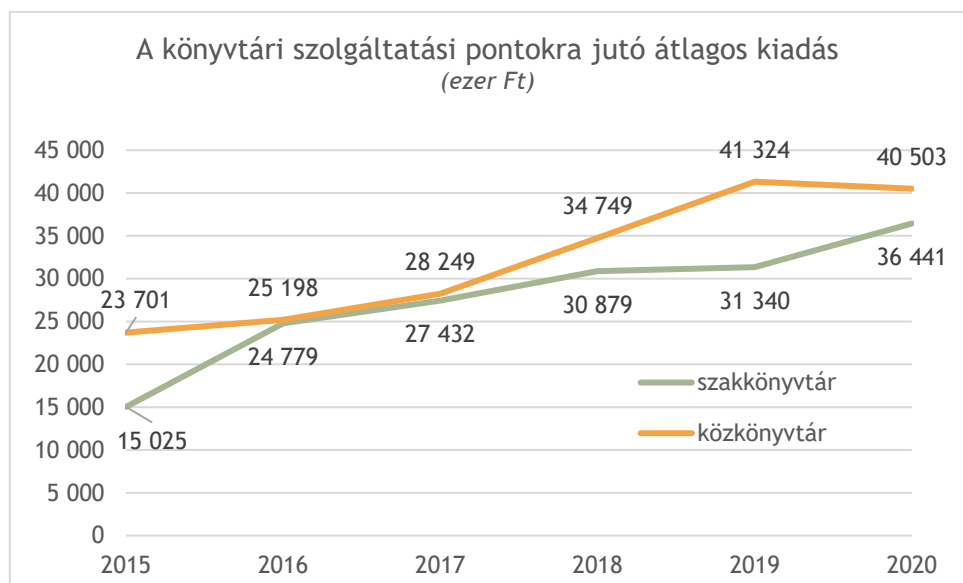
ének dinamikáját, és a forrásoldalon megszabott kereteken jellemzően csak a szakkönyvtárak terjeszkedtek túl néhány évben. A közkönyvtárak a vizsgált időszak során végig a forrásaik szabta kereteken belül gazdálkodtak (5. ábra).

5. ábra. A könyvtárak összes kiadása főbb könyvtártípusok szerint

A fentiekkel egybehangzó emelkedő tendenciát mutatnak az egyes könyvtári szolgáltatási pontokra jutó átlagos kiadások is. A szakkönyvtári szolgáltatási pontokra jutó

átlagos kiadások a 2015-ös 23 701 000 forintról 40 503 000 forintra, míg a közkönyvtárakra jutók 15 025 000 forintról 36 441 000 forintra emelkedtek 2020-ra (6. ábra).

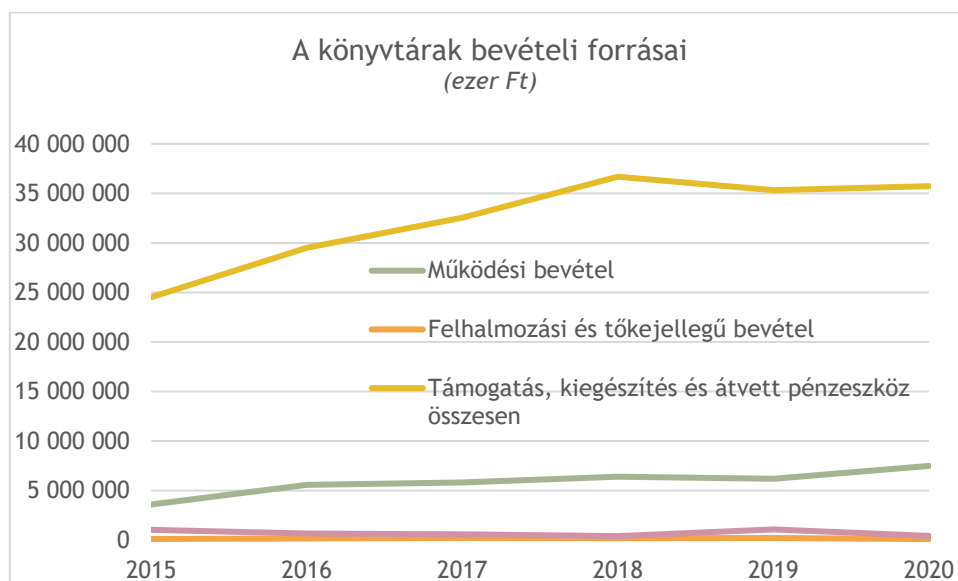

6. ábra. A könyvtári szolgáltatási pontokra jutó átlagos kiadás főbb könyvtártípusok szerint

A KÖNYVTÁRAK FŐBB BEVÉTELI FORRÁSAI ÉS KIADÁSI CÉLJAI

Az összbevételeken belül a legnagyobb forrást a fenntartói támogatás, kiegészítés jelenti, és ennek emelkedése felelős az összbevételek 2015 és 2018 közötti dinamikus növekedéséért is. A fenntartóktól származó források a 2015-ös 24,519 milliárd forintról 35,738 milliárd forintra emelkedtek. A könyvtárak számára a

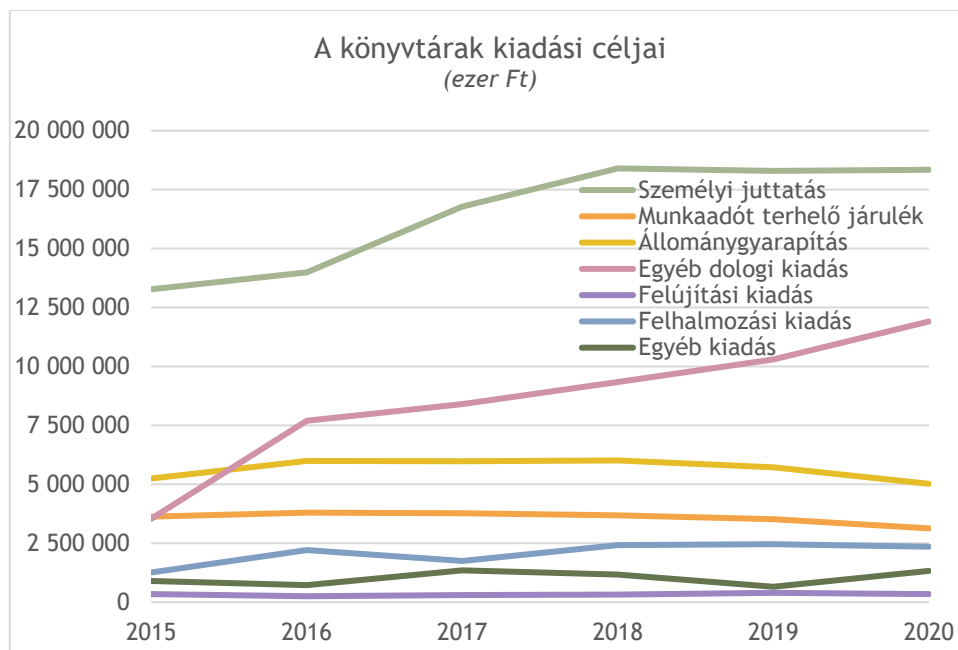
második legjelentősebb bevételi forrást a működési bevételek jelentik, amelyek 3 milliárd 600 ezer forintról 7,488 milliárd forintra emelkedtek 2015 és 2020 között. A felhalmozási és tőkejellegű bevételek, valamint az egyéb bevételek a könyvtárak fenntartásához csak kismértékben járulnak hozzá. Előbbiek 100-200 millió, míg utóbbiak 400-1000 millió forint között ingadoztak a vizsgált időszakban (7. ábra).

7. ábra. A könyvtárak bevételi források szerint

A kiadási célok között a legnagyobb súlyt a személyi juttatások képviselik, amelyek összege 2015 és 2020 között szintén jelentősen emelkedett. A vizsgált könyvtárak által személyi juttatásokra fordított pénzeszeg a 2015-ös 13,271 milliárd forintról 18,341 milliárd forintra növekedett 2020-ra. A bérjellegű kifizetésekkel összefüggő munkáltatói járulékok ugyanakkor 3,629 milliárd forintról 3,130 milliárd forintra mérséklődtek. A könyvtárak kiadásai között a

második legnagyobb tételt a dologi kiadások jelentik. Ezek az állománygyarapításra fordított költségek nélkül számítva 3,537 milliárd forintról 11,906 milliárd forintra emelkedtek az előző hat év során. Az állománygyarapításra fordított összeg ezzel szemben a 2016 és 2018 közötti enyhe emelkedés után a 2015-ös szint alá csökkent, így a könyvtárak 2020-ban 5,021 milliárd forintot költhettek erre a célra (8. ábra).

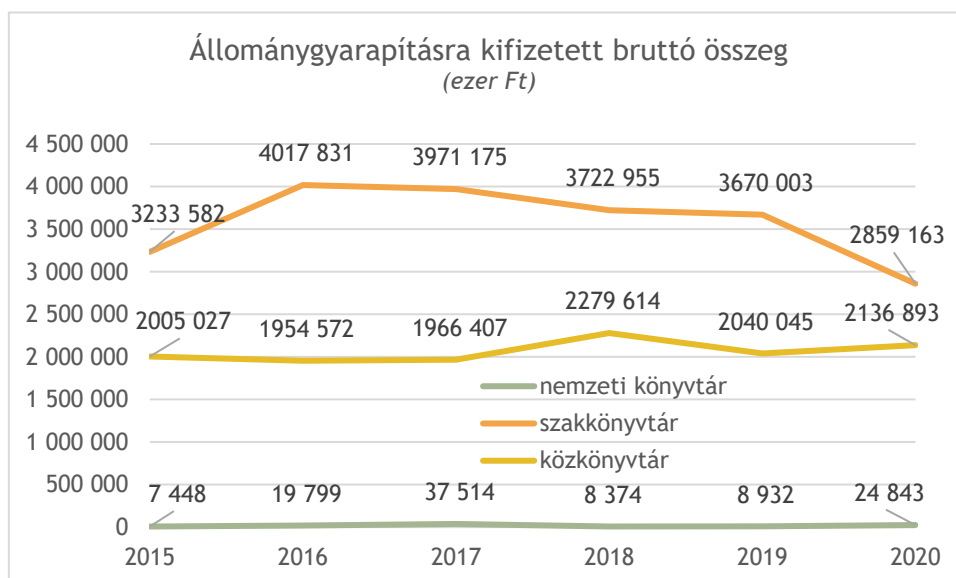

8. ábra. A könyvtárak kiadási célok szerint

ÁLLOMÁNYGYARAPÍTÁSRA FORDÍTOTT KIADÁSOK

Az állománygyarapításra fordított kiadásokat főbb könyvtártípusok szerint megvizsgálva megállapítható, hogy a legnagyobb összeget a szakkönyvtárak fordítják erre a célra, majd a közkönyvtárak következnek. A szakkönyvtárak által e célra kifizetett számlák összege a 2015-ös 3,233 milliárd forintról 2016-ra 4,018 milliárd forintra emelkedett, azóta viszont folyamatos csökkenést mutatva 2020-ban már csak 2,859 milliárd forintot tett ki. A közkönyvtárak esetében inkább stagnálásról

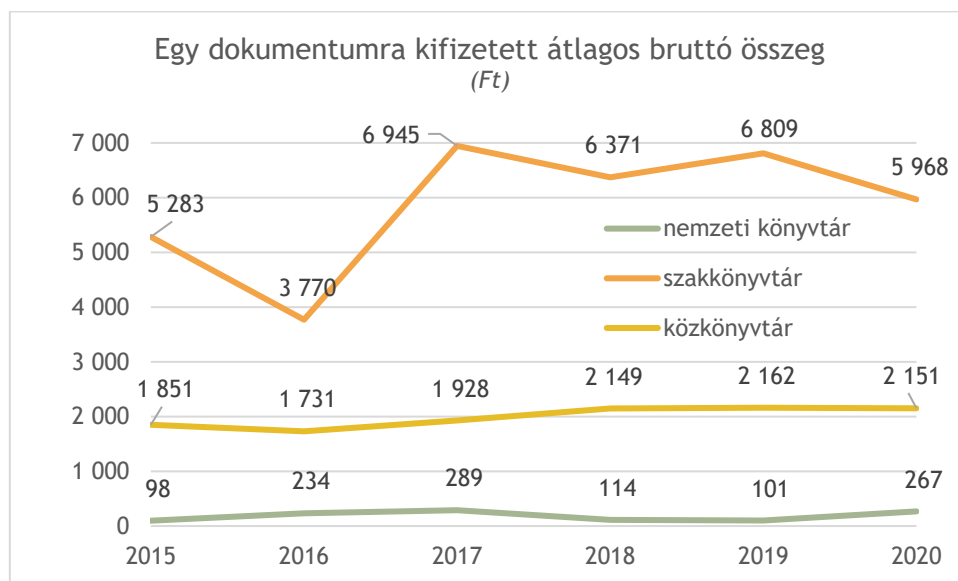
beszélhetünk az előző hatéves időszakra visszatekintve, hiszen a 2015-ös 2 milliárd forinthez képest némi hullámszás után 2020-ban 2,137 milliárd forintot fizettek ki erre a célra. A nemzeti könyvtár különleges helyzetéből adódóan nagyságrendileg kisebb összegeket fordít állománya gyarapítására minden évben. A nemzeti könyvtár a kormányrendelet által előírt ellenszolgáltatás nélküli kötelepéldány-szolgáltatási kötelezettség kedvezményezettjeként csak kevés dokumentumért kénytelen fizetni, így az általa e célra kifizetett számlák végösszege egyik évben sem haladta meg a 40 millió forintot (9. ábra).

9. ábra. A könyvtárak állománygyarapításra fordított bruttó összege kifizetett számlák alapján főbb könyvtártípusok szerint

A kifizetett számlák alapján az egy dokumentumra jutó átlagos bruttó összeg is a szakkönyvtáraknál a legmagasabb; a 2015 és 2020 közötti években az általuk kifizetett átlagár 4000-7000 forint között ingadozott. A közkönyvtárak egy dokumentumra átlagosan jóval kevesebbet, 1800-2200 forintot fordítanak. A beszerzett dokumentumok

átlagára esetükben szinte végig emelkedő tendenciát mutatott az előző hat év során. A nemzeti könyvtár esetében a köteleespéldány-szolgáltatás miatt az összes tárgyévben beszerzett dokumentumra vetített átlagár mindössze 100-300 forint közötti értéket tett ki a 2015 és 2020 közötti időszakban (10. ábra).

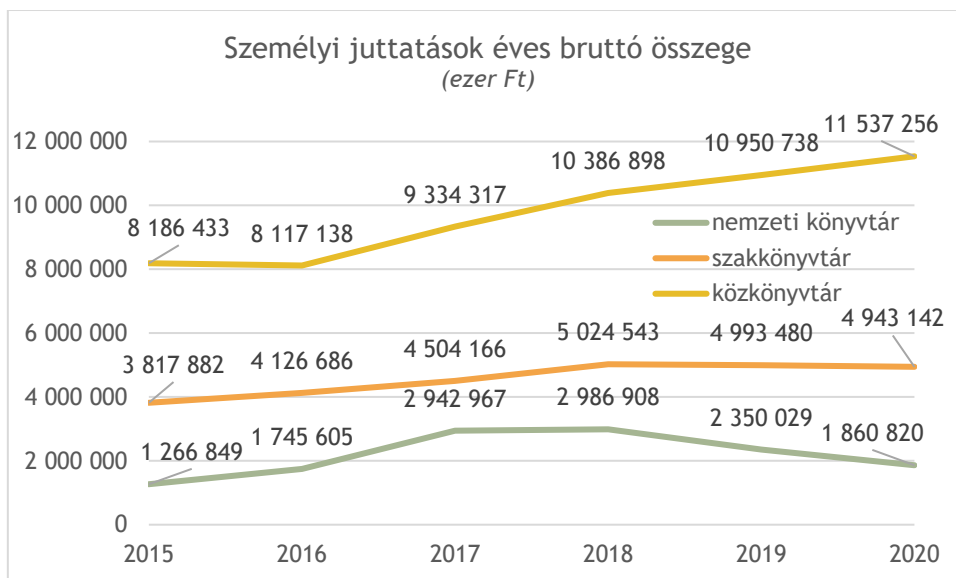

10. ábra. Az egy dokumentumra kifizetett átlagos bruttó összeg kifizetett számlák alapján főbb könyvtártípusok szerint

SZEMÉLYI JUTTATÁSOKRA FORDÍTOTT KIADÁSOK

A könyvtárak személyi juttatásokra fordított kiadásai összességében emelkedő tendenciát mutatnak. 2015-ben mindösszesen 13,271 milliárd forintot, 2020-ban pedig már 18,861 milliárd forintot költöttek erre a célra. A főbb könyvtártípusok közül összességében a legnagyobb jövedelemtömeget a közkönyvtárak fizették ki dolgozóiknak. Esetükben a

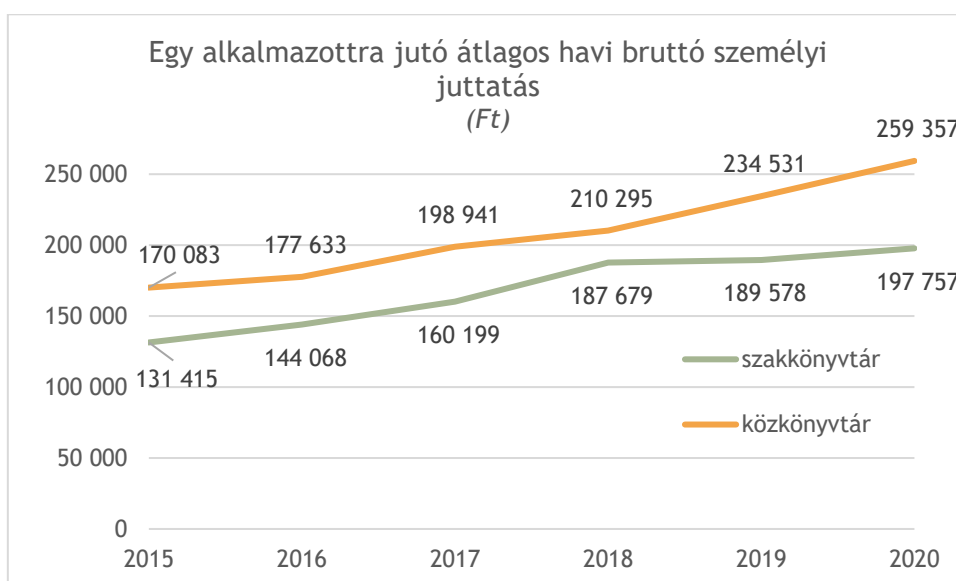
személyi juttatások éves összeg 8,186 milliárd forintról 11,537 milliárdra emelkedett 2015-ről 2020-ra. A szakkönyvtárak esetében szintén emelkedés történt, ők 3,817 milliárról 4,943 milliárd forintra növelték ilyen célú kiadásait. A vizsgált időszak kezdő- és végpontját összevetve a nemzeti könyvtárban szintén jelentős emelkedés figyelhető meg e téren, azonban a 2015 és 2017 közötti erőteljes növekedés után 2018 és 2020 között csökkenésbe fordult a trend (11. ábra).

11. ábra. A könyvtárak által személyi juttatásokra fordított éves bruttó összeg főbb könyvtártípusok szerint

A könyvtári alkalmazottak havi átlagos bruttó jövedelme tekintetében csak hozzávetőleges becsléssel élhetünk, mivel a könyvtárstatisztikai adatlap munkaügyi és pénzügyi táblái eltérő időszakokra vonatkoznak. Mivel a pénzügyi tábla a tárgyév egészét, a munkaügyi viszont csak a tárgyév december 31-i állapotot tükrözi, ezért a létszámadatokban nem feltétlenül szerepelnek a tárgyév során megbízási szerződéssel foglalkoztatott dolgozók. Ennek ellenére, illetve ezt figyelembe véve is úgy gondoljuk, hogy az alábbi becslések a könyvtárosok

kereseti viszonyainak főbb tendenciájáról viszonylag jó tájékoztatással szolgálhatnak. A fentieket figyelembe véve elmondható, hogy a könyvtári alkalmazottak havi átlagos bruttó jövedelme emelkedő tendenciát mutat az elmúlt hatéves időszakban; a 2015-ös 161 804 forintról 2020-ra 247 600 forintra emelkedett. Ezen belül a szakkönyvtárakban dolgozók átlagos bruttó személyes juttatásai 131 415 forintról 197 757 forintra, míg a közkönyvtárakban dolgozóké 170 083 forintról 259 357 forintra nőttek (12. ábra).

12. ábra. Egy alkalmazottra jutó átlagos havi bruttó személyi juttatás főbb könyvtártípusok szerint

KÉSZÍTETTE

Vastagh Zoltán

OLVASÓSZERKESZTŐ

Gulyás Orsolya

FELELŐS KIADÓ

Fehér Miklós
igazgató
Könyvtári Intézet

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ

keo@oszk.hu

A KÉZIRAT LEZÁRÁSA

2021. december 8.

ISSN 2786-4014

ISBN 978-963-201-665-8

KÖNYVTÁRI INTÉZET